

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SILKEBORG OG OMEGN

kort og fører

UDGIVET AF SILKEBORG TURISTFORENING

SILKEBORG BY

Første gang, Silkeborg nævnes, er i begyndelsen af det femtende århundrede, og da var det navnet på en borg, hvoraf der endnu er sparsomme rester på »Slotsholmen«.

Oprindelsen til navnet »Silkæborgh« eller »Silkijborgh«, som det dengang stavedes, kendes ikke, men navnet har intet at gøre med ordet silke. Der går ganske vist et sagn om århusbispen, bisp Peders silkehue, der blæste i søen, hvorefter bispen bestemte, at han ville anlægge en borg der, hvor silkehuen drev i land — men der fandtes på den tid ingen bisp Peder i Århus. Ikke desto mindre består Silkeborgs byvåben af en borg med en bispehue over; men det er sandsynligst, at navnet »Silkeborg« er afledt af ordet »silje«, som er en gammel betegnelse for siv.

Kun nogle få ord om selve byen Silkeborg. Den er en af Danmarks yngste byer, idet den blev handelsplads i 1846 og købstad i året 1900. På torvet er rejst en statue af MICHAEL DREWSEN, der ved anlæggelsen af papirfabrikken 1844 blev byens virkelige grundlægger. Før papirfabrikken blev anlagt, fandtes her kun en hovedgård med nogle få mennesker, der levede i stor ensomhed, gemt som de var i de store skove, uden ordentlige veje eller anden adgang til omverdenen. Nu er her en driftig og smuk by med pulserende liv og energisk virksomhed på alle områder.

Foruden papirfabrikken findes store tekstil- og konfektionsfabrikker, flere maskinfabrikker, deriblandt den verdenskendte Silkeborg Maskinfabrik, som fremstiller mejerimaskiner, to maskinfabrikker for havebrugsredskaber, Dansk Automobil Byggeri, som forsyner danske landeveje med rutebiler — samt Dansk Auto Værn.

Silkeborg har sine egne bryggerier, der begge er fuldt moderne, og af hvilke Silkeborg Bryghus - foruden at forsyne hjemmemarkedet - i de senere år har oparbejdet en betydelig export til oversøiske lande.

Silkeborg er vokset meget hurtigt op og er med sine ca. 25.000 indbyggere Danmarks 11.-største provinsby.

Silkeborg er kendt for sine kuranstalter og skoler. Foruden Nationalforeningens store sanatorium findes kuranstalten »Gl. Skovridergaard«, »Gudenå Kurbad« og »Silkeborg Bad« samt det private rekreationshjem »Aggerholm«.

Af skoler har byen bl. a. to mellemskoler med realklasse, et gymnasium, to seminarier, en forberedelsesskole, »Kornmod«, et forskolelærerindeseminarium, en højere pigeskole og en stor husholdningsskole.

Der findes et moderne, velindrettet vandrerhjem, centralt beliggende ved Gudenåen, nær jernbanestationen og dampbådernes anløbsplads, og på et areal beliggende mellem Kuranstalten Gl. Skovridergaard og Gudenåen findes en udmærket lejrlplads.

I 1952 er Silkeborg Museum genåbnet i Silkeborg Hovedgaard (tæt ved dampbådernes anløbsplads). Som museets største attraktion kan nævnes det præparerede hoved af den ca. 2000-årige Tollund-mand.

Vedrørende fiskekort til Gudenåen og søerne se side 12. Angående søbade fra badeanstalt se side 12.

H. C. Andersen som Silkeborg-turist

Utallige turister har gæstet Silkeborg og omegn, siden Midtjyllands landskabelige herligheder i tredive og fyrerne af forrige århundrede blev bekendt i videre kredse. Ikke mindst malere, digtere og andre skønånder søgte i stort antal hertil og kom her atter og atter. Egnens pragtfulde natur og dens rige mangfoldighed på snart storslåede, snart idyllisk-smilende partier tiltrak dem stærkt. Blandt de berømteste landsmænd, som i fuldt mål nød skovene og hederne, åen og søerne mellem Silkeborg og Himmelbjerget, var digteren H. C. Andersen, som opholdt sig her på tre lange sommerbesøg i 1850, 1853 og 1859 som gæst hos byens grundlægger, fabrikejer Michael Drewsen.

Når H. C. Andersen havde tumlet sig i selskabslivet og på rejser i den store verden, følte han en dyb trang til at søge ud i ensomheden i den danske natur. På lange ture langs Gudenåen og søerne, over Hedebakkerne og i skovensomheden søgte han da hvile og lægedom for sit trætte og angrebne sind. Egnens sagnomspundne historie, dens særprægede skønhed og romantik gjorde et betagende ind-

tryk på hans åbne og følsomme digtersind og inspirerede ham bl. a. til flere eventyr og til den smukke rejseskitse »Silkeborg« fra 1853. I denne skriver han:

»Hvilken Eensomhed, hvilken Alvor! — Vel kan Sollyset i sin Afveksling opleve denne Egn; men som den Sorgfuldes Ansigt i selve Smilet, beholder den sit alvorsvækkende Præg. Hvilken Stilhed! I Minutter fornemmes ingen Lyd, det er, som om man var betaget Hørelsen, og dog er den skarp, saa den fornemmer Myggens Vingeslag. Her er Natten dyb og hemmelighedsfuld.«

Sin kærlighed til by og egn har den store digter udtrykt på mangfoldig vis i sine dagbøger og breve. Her skal gives hans smukke lille digt:

*Hvor Klostret stod ved Søens Siv,
bag Hedens Lyng og tunge Veie,
nu rører sig et virksomt Liv,
de store Møllehjul sig dreie.
En lille Kjøbstad alt der groer,
mod Aaen Ellene sig bøie,
i Danskens Høiland Ørnen boer
nær Hedens tusind' Kæmpehøie.*

*Et Stykke Danmarks Deilighed
er S i l k e b o r g, det maa man love,
der Guden-Aa faaer Lejlighed
at see sig om i dybe Skove.
Nær Aaen Himmelbjerget staaer,
det staaer saa fast som Norges Dovre;
i Mosen Storken kulsort gaaer.
Der er saa smukt og godt derovre!*

Silkeborg skønne omegn

Det er sandt, at der er mange smukke steder i Danmark; men der er sikkert ingen plet, der i skønhed og ejendommelighed kan sammenlignes med Silkeborgegnen.

En turist, som ønsker at kende Danmark nærmere, kan absolut ikke nøjes med et besøg i København og omegn. Selv om der er nok så smukt i egnen ved Fredensborg og langs Øresund, kender man dog kun sit land dårligt, når man ikke har aflagt Jylland et besøg, og ganske særlig Silkeborgegnen, hvis sjældne skønhed rummer hele den jyske naturs ejendommelighed.

Mange tusinde turister drages årligt derhen, og alle har været overordentlig begejstrede over egnens skønhed. Der er da også virkelig grund dertil. Mægtige skove strækker sig milevidt, hvorhen øjet ser, og på en strækning af tyve kilometer slynger sig en mængde pragtfulde søer som et sølvbånd ind mellem skove og højdedrag.

Alene disse søer besidder en ganske uimodståelig tiltrækningskraft; men det, som virker allermost ejendommeligt, er dog det stedse vekslende kuppelformede terræn og synet af de mange små idylliske skovsøer, som ligger henstrøet overalt, medens de store brune lyngbakker springer frem mellem de prægtige lyse bøgeskove.

Ganske særlig smuk er sejlturen fra Silkeborg til Himmelbjerget og videre til Ry stationsby. I sommertiden besejles strækningen Silkeborg-Himmelbjerget af A/S »Højlen«s turistbåde mange gange daglig (se fartplanen: daglig fart fra 15. maj til 21. september).

Der er altid nok at beundre og glædes over på denne fart, ikke mindst når bådene glider ned ad Danmarks største vandvej, den prægtige Gudenå, som slynger sig malerisk ind mellem skovklædte bredder, så man hvert øjeblik synes at være fuldstændig indesluttet i en skovsø, for lige så pludselig at have vejen fri forude og glide ind i en ny lille sø, hvor man atter ser sig omgivet af skov på alle sider. De slanke grønne siv og rør bøjer sig yndefuldt, eftersom

damperne passerer forbi, mens de lyse bøge, hvis grene hænger ud over bredderne på begge sider, spejler sig smukt i den sagte mod vest glidende strøm. Et kvarterstid varer denne sejlads gennem den idylliske å, og damperen stævner ud i Brassø, den første af de søer, der fører til Himmelbjerget. Nu veksler sceneriet med vid udsigt til skove og højdedrag på begge sider.

Stedse nye skønheder frembyder sig for øjet, vidtstrakte skove, villaer og restaurationer, prægtige hedebakker og de nydelige smalle gennemskæringer, der forbinder de forskellige søer med hinanden, og hvor hvide nøkkeroser og gule åkander vugger sig yndefuldt på den spejlblanke vandflade.

Endnu mere tiltrækkende er farten gennem den berømte Klüvers Kanal, der fører den besøgende gennem en fuldstændig bladhvelving ind til de små idylliske Aunsøer, hvor naturen overalt ånder en ro og fred, som griber beskueren med uimodståelig magt.

Og inde i Borressøens sydvestlige del - det såkaldte »Paradis« - møder man en naturskønhed som vel intet andet sted i det ganske land. Hvorhen man end vender øjet, ser man sig omgivet af de mange cirkelrunde skovbevoksede øer og halvøer, hvor tusinder af vandfugle, lige fra de store hejrer til vildænder og lappedykkere, har en uforstyrret tumleplads. Sejladsen og naturen er her af en så enestående skønhed, at »Paradiset« med rette bærer sit navn.

Himmelbjerget er dog ganske naturligt alle turisternes mål. Efter udenlandske forhold har dette jo ingen betydelig højde, men til gengæld er udsigten herfra i høj grad imponerende. Til alle sider kan man se mange mile bort, og sceneriet veksler som et storslået panorama med skove, søer og hededrag. Hvem der er så heldig at være her i bøgens løvspring, i lyngens blomstringstid eller efterårstiden med dens mangefarvede blade, vil aldrig glemme den herlige farvepragt, der stråler en i møde.

Ingen turist vil fortryde at aflægge Silkeborg og dens omegn et besøg. Selv om man bliver her en hel måned, er der nok at se og nye steder at besøge hver eneste dag.

Hotellerne i Silkeborg by er alle gode, og ligeledes i omegnen kan man finde mange steder, hvor man bor billigt og godt. I så henseende vil turistforeningens bureau, Torvet 7 (telf. 1603), og dampskibsselskabet »Hjejlen«s kiosk (telf.

505) give fornøden vejledning, ligesom man her vil få al oplysning om den faste bådfart på søerne eller om udlejning af både til større eller mindre selskaber.

Ved at følge de med rødt optrukne stier og veje på medfølgende kort over egnen og ved hjælp af vejvisere, der findes overalt i skovene, vil enhver turist kunne finde de smukke spadsereveje og udsigtpunkter. Paa næste side begynder en beskrivelse af kombinerede sejl- og gåture, beregnet på længere ferieophold i Silkeborg, på side 14 omtales nogle kortere spadsereture, og på side 15 fire bil- og cykleture.

Over sejlturen til Himmelbjerget findes et meget overskueligt farvetrykt Panoramakort.

Plan over ture i omegnen

beregnet for et 7-dages ophold

Ved gennemlæsning af efterfølgende fortegnelse over spadsereture vil turister i en klar og oplysende form få en rettesnor for, hvorledes man bedst kan få udbytte af opholdet i Silkeborgegnens skønne natur - eftersom opholdet kan udstrækkes til en uges tid eller blot nogle få dage. Se fortegnelsen på side 14 over »kortere spadsereture« samt »bil- og cykleture« på side 15.

Ved et grundigt studium af kort og fører vil det være meget let selv for ikke stedkendte turister at ændre og kombinere de anførte ture, alt efter den enkeltes ønsker og disponible tid.

Første dag

Silkeborg—Tindebjerget—Himmelbjerget—Knøsen.

Denne tur ad Gudenå og Silkeborgsøerne til Himmelbjerget er en af de smukkeste i hele Danmark og genstand for alle turisternes beundring.

Der sejles med dampbåd (se fartplanen) ad den skovkranste Remstrup Å forbi »Hattenæs« til Karoline Amaliehøj. Ved anløbsbroen går man i land, og i løbet af 15-20 minutter nås Tindebjerget med dets tre prægtige udsigtspunkter - det ene med udsigt over Borressø og Himmelbjergtårnet i baggrunden, det andet over Brassø til Silkeborg og det trede over Sejs hede til de to fredede lyngbakker Sindbjerg og Stoubjerg. Særlig idyllisk er det 3-4 minutters gang fra Tindebjerget beliggende udsigtspunkt »Paradiset« med de mange skovbevoksede småøer i Borressø. — Med en senere damper sejles videre fra anløbsbroen »Karoline Amaliehøj«, hvor man gik i land, til Himmelbjerget (se næste side), hvor man eventuelt kan spise frokost på hotellet, hvorefter man hen på eftermiddagen bør foretage den smukke fodtur til Svejlbæk over Knøsen. Vejen kan let findes på kortet og er iøvrigt godt afmærket med vejvisere. I den

prægtigt beliggende lille pavillon »Knøsen« (afholdsrestauration) — med »Tøsen« lige overfor — kan man hvile ud og indtage en forfriskning, hvorefter turen går videre nedad til Svejlbæk Færgegård (restauration og hotel). Herfra kan man tage damperen hjem eller lade sig fæрге over til Svejlbæk st. og tage tog eller rutebil til Silkeborg. Turen fra Himmelbjerget over Knøsen til Svejlbæk Færgegård, hvor damperen anløber, tager for en almindelig god fodgænger 1¹/₄—1¹/₂ time, og fra Færgegården til Svejlbæk st. ca. 20 min. (færgefarten iberegnet). Lige overfor Svejlbæk Færgegård ligger den i landlig stil opførte restauration »Onkel Peters Hus«, og noget nærmere Svejlbæk station ligger hotel »Ludvigsløst«.

HIMMELBJERGET, som er Danmarks næsthøjeste punkt, er et stort bakkeparti, af hvilket en 147 m høj, stejl knude, Kollen, skyder sig ud mod Juulsø. På grund af sin skønhed og centrale beliggenhed i Jylland blev Himmelbjerget samlingssted for en række betydningsfulde folkemøder. Til minde om det første folkemøde, der holdtes af St. St. Blicher for over 100 år siden, er rejst et mindesmærke. Til minde om grundlovens giver, kong Frederik den Syvende, er ved nationalindsamling rejst det ca. 25 m høje udsigtstårn på Kollen, hvorfra man har den videste og skønneste udsigt over Silkeborgegnen med dens søer, lyngbakker og skove. Tårnet, der er tegnet af professor Fenger, og hvis medaillon af kongen er modelleret af billedhuggeren Ring, har kostet ialt 21,000 kr. at opføre. Afsløringen fandt sted 5te juni 1875. Tæt ved Blichers monument findes mindesmærker af frihedsmanden oberst A. F. Tcherning og børnevennen Budde. Det store børnehjem »Himmelbjerggården«, Budde fik rejst på Himmelbjerget, ligger bag hotel »Himmelbjerget« (10 minutters vej derfra). På pladsen ved hotellet findes mindesmærket for de danske kvinders valgret (bl. a. en af danske kvinder plantet eg) samt en mindesten for præsten Vilh. Beck. Desuden findes en historisk talerstol, tegnet af professor Anthon Rosen. Ved Kollens nordlige fod ligger nede ved vandet »Hotel Juulsø«.

Anden dag

Silkeborg Bad—Frederik den Syvendes høj—Højborg (Vesterskoven).

Denne tur, der er meget smuk og ejendommelig, kan foretages af gode fodgængere og tager — med passende hviletider — ca. 5 timer.

Turen går ad Vestergade, forbi det kommunale forlystelsessted »Lunden«, indtil man når skoven på venstre hånd. Derfra til venstre ad vejen forbi Ørnsø, ind i Vesterskoven, forbi kuranstalten »Silkeborg Bad« (se næste

side). Derfra videre til »Flagstangen«. Herfra forbi skovfogedstedet »Kongshus« over en mark til Frederik den Syvendes Høj (111 m), hvorfra man har en storslået udsigt over den smukke Funder Å-dal til Funder og Hviningdal bakker. Det er i høj grad lønnende at blive her en times tid og ved at følge spadserestierne gøre sig bekendt med de yderst forskelligartede udsigtspunkter, der hver især har deres ejendommelighed og tiltrækning. Har man god tid, eller er man en særlig god fodgænger, tages herfra til Frederikke-Høj og Baastrups bæk langs skoven til Hostrups bæk og Regenburgs bæk. Derfra videre til »Højborg«. Har turen virket for trættende, springes de første udsigter over, og man drager lige fra Frederik den Syvendes høj til den skønt beliggende restaurant »Højborg« med Scharlings bæk, hvorfra man ser over til Thorsø dalen og søen med smukke øer til Thorsøbakkerne og hele Himmelbjergdraget. — Herfra går turen til Kroghs bæk ved Almindsø og videre ad landevejen til Silkeborg eller fra Højborg til Virklund station. Har man tilstrækkeligt vovemod, kan man fra Højborg gå over Gessø savværk (cafe Gessø) rundt om Thorsø til Virklund station. En meget smuk, men besværlig tur.

SILKEBORG BAD, der er anlagt ved nogle stærkt jernholdige kilder, begyndte sin virksomhed i 1863 og har som den første vandkuranstalt her i landet vundet sig et godt navn. Kuranstalten der ligger meget smukt ved Ørnsø i en naturskøn park, var i besættelsestidens sidste år tyskernes hovedkvarter i Danmark. Her overgav den tyske øverstbefalende general Lindemann sig til englænderne i maj 1945. Da de tyske tropper rykkede ud, drog flygtningene ind på badet, og endnu i 1947 anvendtes kuranstalten som flygtningelejr; men efter store ombygninger og istandsættelsesarbejder er Silkeborg Bad i foråret 1951 genåbnet for kurgæster.

Tredie dag

Dronningestolen—Røvebakken—Ulvehovedet—Hattenæs—(Nordskoven)—Ludvigsløst

Denne tur, der er særdeles smuk, bør ingen turist undlade at foretage. For jævnt gode fodgængere tager turen 3—4 timer.

Fra dampskibspladsen fører vejen forbi det nye villakvarter, til venstre ad vejen til Dronningestolen (vejviser markerer vejen). Herfra fører en sti langs den ca. 65 m høje bakkekam til de bekendte udsigtspunkter: Langdålsåsen,

Dronningestolen, Rævebakken, Birkehøj, Ulvehovedet, Korsdalshøj og Louisehøj. Herfra haves en prægtigt udsigt over hele dalstrøget fra Silkeborg til Himmelbjerget. Særlig imponerende er de store, ensomme lyngbakker Sindbjerg og Stoubjerg (henholdsvis 103 og 99 m høje), der særlig i lyngens blomstringstid er aldeles pragtfulde. (Kan bestiges af raske fodgængere).

Hjemturen fra Sindbjerg og Stoubjerg kan foretages bl. a. på følgende fem måder:

- 1) Over Sejs hede til Sejs holdeplads og herfra med toget til Silkeborg eller fra landevejen med rutebil fra Sejs til Silkeborg.
- 2) Over Sejs hede forbi Sejs holdeplads til Hjejlebådenes anløbsbro ved Sejs og herfra med damper.
- 3) Tilbage forbi Sejs holdeplads til hotel »Hattenæs« og herfra hjem ad spadserestien langs åen eller retur med damper.
- 4) Over Sejs hede, forbi holdepladsen ned til Borressø og langs vandet til Ludvigsløst og Svejbæk; herfra hjem med tog, rutebil eller damper.
- 5) Over Sejs hede og ad landevejen til Svejbæk.

Fjerde Dag

Aunsørerne—Savværket—Aasen

Ingen turist må undlade at foretage denne tur, der er en af de smukkeste og mest afvekslende i hele egnen.

Det bedste er at sejle med damper til Hattenæs og derfra tage en robåd over til Aunsørerne. Fra Brassø (over for »Hattenæs«) sejles ind i den berømte Klüwers Kanal, der er gravet og ikke kan besejles af damperne. Robåde kan lejes i Hattenæs. Træerne på begge sider af den smalle kanal når hinanden med deres kroner, så de danner et fulstændigt løvtag. Det er ganske ejendommeligt — og uforglemmeligt for alle fremmede — at sejle gennem denne lille kanal, og modsætningen bliver så meget større ved pludselig at komme fra halvmørket ud i de idylliske Aunsøer, hvor vandet i reglen er spejlblankt, og alt ånder velgørende hvile og fred. Aunsøerne danner ligesom et trekløver; den forreste, den store Aunsø, danner de to blade, den lille Aunsø det tredje blad. Man opdager den ikke, før man lige skal sejle ind i den, og

ser da til sin store forundring en næsten cirkelrund skovomkranset sø, der synes lavet med en passer. Har man tid, anbefales det at gå rundt om søen ad den aldeles fortryllende spadseresti, der fører ind til den åbne plads ved lille Aunsø.

Fra Hattenæs tager man med damper til anløbsbroen ved »Savværket«, som ligger ved afløbet for den idylliske, højere beliggende Slåensø.

Fra udsigtspunktet Abrahams Skød er der en henrivende udsigt over Borressø med Paradisøerne. Den nærliggende Slåensø er den smukkeste af vore skovsøer. Vandet er krystalklart, så man kan se lige ned til bunden, og åkandernes mængde er legio. Herfra går en aldeles henrivende spadseresti til Kongestolen og videre på en malerisk bakkeskråning med mægtige bøge og søen nedenfor forbi brunkulslejerne (der i sin tid viste sig urentable) og »Skredet« til H. C. Andersens bæk. Slutningen af turen går over det prægtige udsigtspunkt »Aasen«, hvorfra man kan se ud over hele dalstrøget fra Silkeborg til Himmelbjerget og ned til Svejlbæk færgegård, hvor der spises til aften (stegt ål er bl. a. en yndet specialitet). Fra Svejlbæk kan man tage damper, tog eller rutebil hjem.

Hvis man foretrækker en kortere fodtur end ovennævnte, anbefales det med udgangspunkt fra »Savværket«, at følge stien rundt om Slåensø, en meget smuk spadseretur, og hjem fra Savværket med damper.

Femte Dag

Formiddagstur: Gl. Skovridergaard—Nationalforeningens sanatorium og Agnes bæk

En meget smuk lille formiddagstur får man ved at gå ud ad Frederiksberggade og Sanatorievej, forbi kuranstalten »Gl. Skovridergård« til Nationalforeningens smukke store sanatorium, der kan rumme 180 patienter. Turen går herfra videre ind i skoven mod vest ad en meget idyllisk mosevej (Vejlbo Birke) til Horsenslandevejen, hvorfra man går til højre og efter fem minutters gang får en stor bakke på venstre hånd. En vej fører her op til Agnes' bæk, hvorfra man har den prægtigste udsigt over søerne og Nordskoven lige til Himmelbjerget. Hjemturen herfra til byen tager en snes minutter, og hele turen i al magelighed et par timer.

Søbad.

Foretrækker man et forfriskende søbad i Almindsøens krystalklare vand, følger man Horsenslandevejen indtil Almindsøens østre ende, hvor der ligger den kommunale badeanstalt »Østre Badeanstalt«. Længere mod vest, på søens nordside, ligger »Vestre Badeanstalt«.

EFTERMIDDAGSTUR: Ad Trækstien til Resenbro.

En meget ejendommelig og fra de øvrige ture meget forskellig oplevelse er spadsereturen langs Gudenåen ad den gamle fredede Træksti til Resenbro. Man går over »Viborgbroen« og drejer straks til højre ad stien, som går langs med Gudenåen, indtil man når Resenbro (ca. 8—9 km). Der kan eventuelt drikkes kaffe i kroen og returneres til Silkeborg med rutebil eller tog. Har man mere tid til sin rådighed, kan turen fortsættes videre ad trækstien til Svostrup kro, den nye »Ønskekro« ved Kongensbro og Ans til Tange, hvor det store elektricitetsværk, »Tangeværket«, som forsyner det meste af Midtjylland med elektricitet, ligger.

Trækstien benyttedes i pramfartens tid, når prammene ved hjælp af heste blev trukket mod strømmen, samtidig med at pramfolkene flittigt brugte deres lange stager. Trækstien, som blev fredet i 1935, går endnu omtrent hele strækningen langs Gudenåen fra Silkeborg til Randers. Fra Silkeborg til Kongensbro er trækstien intakt. Nu er pramfarten på Gudenå forlængst hørt op; men i Silkeborgs første nybyggertid, hvor der ingen rigtige landeveje førte til byen, var Gudenåen den eneste samfærdselsåre. Pramfarten spillede følgelig på den tid en mægtig rolle, og dens betydning holdt sig lige op til omkring århundredskiftet. De mange høje landevejsbroer, som ved Resenbro, Kongensbro osv. fører over Gudenåen, har netop deres store højde af hensyn til pramfarten. Ved det gamle færgested Svostrup kro, som i pramfarten tid spillede en stor rolle, var der dergang ingen bro over åen; men for nogle årtier siden afløstes det gamle færgested af den nuværende bro. Naturligvis er de fleste gamle Gudenåbroer blevet ombygget og fornyet, således også broen ved Resenbro, som i længst forsvundne dage var en meget trafikeret bro, hvor der af »Bromanden« oprævedes bropenge.

Ø r r e d f i s k e r i: Lystfiskere kan hos Fiskeriforeningen (se nedenfor) eller på Resenbro jernbanestation og Svostrup kro løse fiskekort, som giver ret til fiskeri i Gudenåen for 2.50 kr. pr. dag. Årskort 10 kr.

Fiskekort til søerne (Gudenåen på strækningen Silkeborg—Randers undtagen) koster kun kr. 2.— for en 4 ugers periode. Fiskeriforeningens adresse er: fhv. købmand N. L. Jensen, Grønnegade 16, 1. sal. Tlf. 496. — Fiskekort fås også i Turistbureauet.

Sjette dag

Sejltur til Himmelbjerget, Gl. Rye, Rye Sønderskov.

Også denne tur er særdeles anbefalelsesværdig. Der sejles med damper direkte til Himmelbjerget, som bestiges. Herfra gå's til Gl. Rye by ($\frac{3}{4}$ time, god kro), hvor udsigten ved kirkegården og Skovsbjerg beses. 2 kilometer syd for Gl. Rye (ved Ry bro) ligger en tidligere flyveplads, der umiddelbart efter 2. verdenskrig var lejr for mange tusinde flygtninge. Fra Gl. Rye en interessant tur gennem Rye Sønderskov, forbi resterne af den i gammel tid bekendte Sct. Søren's kilde og ad de på kortet med rødt mærkede stier til Tangen og Liren med storslåede udsigter over Mossø og Salten Langsø m. fl. søer. — Herfra går turen tilbage forbi skolehjemmet »Himmelbjerggaarden«, over Himmelbjerget til hotel »Jul sø«, hvorfra der returneres med damper.

Rye eller som det nu hedder, Gl. Rye, var i middelalderen en betydelig by. Dens bekendte hellige kilder, Præstekilden i Rye Nørskov og Sct. Søren's Kilde i Rye Sønderskov, samt det berømte Cisterciencerkloster Øm's nære beliggenhed har sikkert bidraget hertil.

I historien er byen kendt ved adelens og gejstlighedens møde ved Rye kirke den 4. juli 1534 for at vælge Christian III til konge i stedet for den landflygtige kong Kristjern II. Kirken, viet Sct. Søren, var oprindeligt en korskirke, der forfaldt, da byen blev mindre. Man vil lægge mærke til, at tårnet til Rye kirke ikke er bygget sammen med kirken. Tårnet er for nogle år siden ved en privatmands offervilje opført på den gamle tomt, hvor det oprindelige kirketårn stod. Selve kirkeskibet har således i sin tid været længere og har været sammenbygget med tårnet.

Syvende dag

Ry st., gennem Rye Nørreskov til Himmelbjerget.

En ganske pragtfuld tur er følgende: Man tager med tog, rutebåd eller -bil til Ry, og ankomsten hertil går man over den nye bro ved den gamle Rye mølle (Glentholm), hvor vandkraften nu driver et moderne elektricitetsværk. Ved Rye mølle findes egnens bedste ålefiskeri. Herfra fortsætter man ca. $\frac{1}{2}$ km ad landevejen mod Gl. Rye og drejer af til højre ad den på kortet med rødt mærkede sti og følger denne gennem den mest pragtfulde og afvekslende natur, til man når Himmelbjerget.

Herfra tager man med damper, eller turen fortsættes — hvis man har vandrerblod i sig — videre til Knøsen og Svej-
bæk (se »Første dag«). Har man gået denne tur før, kan man
vælge stien neden om Knøsen, hvilken vej på sit første stykke
følger Juulsøens bred.

— — —

Hvis man har særlig interesse for historie og udgravning,
anbefales det at ændre turen og i stedet tage til udgravnin-
gerne af **Øm kloster** ved Emborg ved Mossøs nordlige bred
(se kortet).

Små spadsereture

1. **Tur langs åen til Næge og Hattenæs:** Fra »Hjejl-
kiosken« (se bykortet) ad den dejlige spadseresti langs åen
til skovfogedstedet Næge og restaurationerne »Hattenæs«
(ca. 1/2 times gang). Det anbefales gode fodgængere at vælge
den smukke hjemtur over udsigtspunkterne »Louisehøj«,
»Ulvehovedet«, »Dronningestolen« til Silkeborg (ca. 1 1/4
time). Turene kan kombineres med dampskibsforbindelsen
Silkeborg—Hattenæs.

2. **Tur omkring Almindsø (søbad):** Ad Horsensvejen til
Almindsøs østlige ende (søbadeanstalt — udmærket bade-
vand), syd om søen med udsigtspunktet Kroghs bænk, forbi
rekreationshjemmet »Aggerholm« til Silkeborg.

Turen kan gøres længere og smukkere ved i stedet for ad
Horsensvejen at lægge ruten forbi kuranstalten »Gl. Skov-
ridergaard« over Vejlbo mose til Almindsøs østlige ende og
herfra syd om søen til »Aggerholm« og »Silkeborg Bad« ved
Ørnsø (se kortet).

3. **Tur omkring Kalgårdsvig:** Ned over gangbroen til Od-
den (tennisbaner) og rundt om Kalgårdsvig. I bunden af
vigen (hvor der er fuglereservat) kan man evt. bestige høj-
dedraget og nyde udsigten over byen fra »Fruens Bænk«.
Derfra forbi kommunens restaurant »Lunden« og hjem ad
Vestergade (ca. 1/2 time).

4. En særlig smuk **Udsigt over Silkeborg by** og Himmel-
bjergsøerne med selve »Bjerget« i baggrunden findes i den
lille plantage nord for Kærsgårdsbroen (d. v. s. broen over
Silkeborg Langsø, som er markeret på bykortets øverste
venstre hjørne). Turen til dette udsigtspunkt kan kombineres
med tur 3 med hjemtur nord om Silkeborg Langsø gennem
Alderslyst og hjem over Viborgbroen (se bykortet).

Bilture

1. **Tur rundt om Silkeborg—Himmelbjergsøerne:** Ad Horsensvejen til Rodelund, hvor man drejer til venstre mod Himmelbjerget (se kortet og teksten side 8). Fra Himmelbjerget kører man til Gl. Rye (se side 13) og videre til Ry st., hvor man vælger vejen over Alling til Laven st. (Nis Petersens mindesmærke) og videre gennem Gl. Laven—Linå Vesterskov—Svejbæk til Silkeborg.

2. **Tur til Salten Langsø, Gl. Rye, Emborg (Øm Kloster) og Skanderborg:** Ad Horsensvejen til Salten, hvor man drejer til venstre forbi Løvenholt og Højkol til Gl. Rye og Emborg, hvor man kan bese resterne af det gamle Cistercienserkloster Øm, videre gennem den gamle landsby Boes til Skanderborg og retur ad hovedvejen via Låsby eller ad Skanderborg—Ry landevej til Ry st., hvor man kan vælge mellem turene over Laven eller Rodelund (se turen ovenfor).

3. **Tur til Hørbylunde (Kaj Munk)—Paarup—Vrads—syd om Salten Langsø til Gl. Rye og retur:** Ad Vestergade—Herningvejen, og ca. 10 km fra Silkeborg (ved 73 km stenen) passerer man på toppen af Hørbylunde bakke det sted, hvor Kaj Munk i januar 1944 blev fundet myrdet. Stedet markeres ved et ganske enkelt stenkors. Ved Paarup vejkryds drejer man til venstre sydpå, og efter at have passeret jernbanen ved Hjælland drejer man til venstre ad vejen til Vrads st. Herfra videre forbi Vinding—Vinding Tved til Løndal. Her drejes til højre, og landevejen følges et kort stykke i retning mod Horsens, indtil der til venstre vises af efter Ad-dit—Gl. Rye. Fra Gl. Rye kan man køre hjem over Ry st. eller Rodelund (se turene ovenfor).

4. **Tur Resebro—Svostrup—Gjern bakker—Frijsenborg.** Fra torvet ad Østergade—Aarhusvejen og ca. 3 km fra Silkeborg vælger man vejen til venstre til Resebro, hvor der drejes til venstre over åen og derefter umiddelbart ad skråvejen til højre mod Svostrup. Ved Svstrup kro kører man påny over åen og vælger herefter første vej på venstre hånd gennem Gjern bakker og videre gennem Gjern stationsby—Anbæk—Hammel til Frijsenborg slot (Pøt Mølle) og hjem over Farre—Skannerup til Silkeborg. (Bilkort bør medbringes).

Fortegnelse over hoteller

Hoteller i Silkeborg:

Hotel »Dania«*** på (torvet).

Jernbanehotellet** (over for banegården).

Missionshotellet »Grand«* (på Skoletorvet).

Hotel »Phønix«* (Søndergade).

»Missionshotellet«* (Drewsensvej).

Hotel Garni* (tidl. Turisthotellet - ved banegården).

Østergades hotel.

Fredensgades Afholdshotel*.

Hotel »Skovbakken« (Sejsvej - ved Gudenå).

Hotel »Lysbro« (Herningvej).

*** Værelser med rindende vand, bad, w.c. og telefon.

** Værelser med rindende vand og bad.

* Værelser med rindende vand.

Hoteller og pensionater i omegnen:

Hotel »Ny Hattenæs«, »Gl. Hattenæs«, hotel »Ludvigslust«, hotel »Svejbæk færgegård«, hotel »Himmelbjerg«, hotel »Juulsø«.

Turistforeningens bureau, Torvet 7, telf. 1603, samt **jernbanestationen** og **»Hjejlen«s kontor** i havnepavillonen giver alle oplysninger. Hotel-fortegnelse udleveres gratis på forlangende i turistbureauet.

Udførligt bykort med gadefortegnelse kan købes hos byens boghandlere og på Turistbureauet.

Udgivet af Silkeborg Turistforening.

Tollundmanden

I maj 1950, da de to brødre Emil og Viggo Højgaard gravede tørv i Tollund mose, »Bjeldskovdal« i den vestlige udkant af Fun-der sogn – ca. 1500 m øst for Moselund jern-banestation – stødte spaden på det moselig, som nu benævnes Tollundmanden.

Fundet blev sendt til Nationalmuseet. Her viste det sig, at det drejede sig om en mand i 40 års alderen. Han lå på højre side med kroppen i en let sammenbøjet sovestilling. Liget var velbevaret; fødder og særlig hovedet havde beholdt sit oprin-delige udseende. Han lå på mosens bund under 2½ m tørvejord.

Ved undersøgelsen på Nationalmuseets laboratorium kunne man konstatere samtlige indre organer, navnlig var tarm og mavesæk meget velbevaret. Tarmindholdet blev undersøgt, og man fandt adskillige planterester, hvorimod der ikke var væv fra dyrisk føde. Undersøgelsen viste, at mandens sidste måltid måtte være indtaget 12–24 timer før dødens indtræden. Der fandtes rester af byg, havre, pileurt, spergel, hørfrø og andre frøarter.

På hovedet bar manden en skindhue, der er sammensyet af otte stykker. Om halsen sad en flettet lædersnor, hvormed han er stranguleret. Om livet havde han et primitivt læderbælte. Andre klædningsstykker fandtes ikke.

En sammenligning med lignende fund af moselig – foretaget af Nationalmuseet – tyder på, at Tollundmanden stammer fra den ældre jernalder og altså er omkring to tusind år gammel.

De udstillede fotografier er optaget dels fra findestedet og dels fra undersøgelsen på Nationalmuseet.

